Phát huy quy chế dân chủ ở cơ sở góp phần thực hiện quyền làm chủ của nhân dân trên địa bàn tỉnh Đồng Nai

ThS BÙI THỊ BÍCH THỦY
Ban Dân vận Tỉnh ủy Đồng Nai; Email: phananh180390@gmail.com

Tóm tắt: *Đồng Nai là tỉnh nằm trong vùng kinh tế trọng điểm phía Nam. Thời gian qua, kinh tế của tỉnh tăng trưởng ổn định, đóng góp lớn cho ngân sách quốc gia, góp phần quan trọng vào sự phát triển chung của cả nước. Tuy nhiên, là tỉnh đa tôn giáo và có nhiều thành phần dân tộc, tốc độ công nghiệp hóa, đô thị hóa nhanh kéo theo tình trạng hoạt động lợi dụng tôn giáo ngày càng phức tạp, tranh chấp, khiếu kiện liên quan đến thu hồi đất, giải phóng mặt bằng,... làm ảnh hưởng đến trật tự xã hội ở địa phương. Do đó, Đảng bộ, chính quyền tỉnh Đồng Nai cần có những giải pháp nhằm phát huy dân chủ ở cơ sở để nhân dân thể hiện quyền làm chủ "thực sự" của mình, góp phần cùng Đảng bộ, chính quyền tỉnh Đồng Nai thực hiện thắng lợi các mục tiêu phát triển kinh tế, xã hội, đảm bảo quốc phòng - an ninh trong tình hình mới.*
Từ khóa: *Đồng Nai; quy chế dân chủ ở cơ sở; phát triển kinh tế - xã hội.*

Thực hiện cơ chế "Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, Nhân dân làm chủ", thời gian qua, các cấp ủy, chính quyền tỉnh luôn coi trọng việc phát huy quyền làm chủ của nhân dân; tổ chức lấy ý kiến của nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, chính quyền, đảm bảo mọi chủ trương, chính sách, pháp luật phải xuất phát từ nguyện vọng, quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân. Dựa vào đặc điểm tình hình của từng địa phương, các cấp ủy Đảng đã không ngừng nâng cao năng lực lãnh đạo, tăng cường vai trò hoạt động giám sát của Hội đồng nhân dân (HĐND), hoạt động quản lý điều hành của Ủy ban nhân dân, đổi mới nội dung và phương thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội nhằm phát huy cao nhất quyền dân chủ trực tiếp và dân chủ đại diện của nhân dân, nhất là ở cấp cơ sở.

Thực hiện Quyết định số 217-QĐ/TW, 218-QĐ/TW của Bộ Chính trị, Quy định 124-QĐ/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng và các Quyết định số 728-QĐ/TU, 729-QĐ/TU, 801-QĐ/TU của Ban Thường vụ Tỉnh ủy, các cấp ủy, chính quyền thực hiện công khai các nội dung theo quy định nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân tham gia giám sát, góp ý xây dựng Đảng, chính quyền và xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên. Các cấp ủy Đảng thực hiện nghiêm túc nguyên tắc tập trung dân chủ, đẩy mạnh thực hiện tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt Đảng; đưa nội dung thực hiện dân chủ vào nội dung kiểm điểm tự phê bình và phê bình gắn với tuyên truyền, giáo dục chính trị tư tưởng. Công tác đề bạt, bổ nhiệm cán bộ đều được tổ chức lấy ý kiến và phiếu tín nhiệm của quần chúng, giúp cấp ủy đánh giá khách quan hơn, đảm bảo đội ngũ cán bộ thực sự có năng lực và uy tín. Các chi bộ thực hiện công khai lấy ý kiến của quần chúng nhân dân góp ý về kết quả đánh giá chất lượng của tổ chức đảng và đảng viên; qua đó, cung cấp thông tin giúp cho các cấp ủy nhận định, đánh giá chất lượng tổ chức cơ sở đảng và đảng viên được sâu sát, đúng thực chất.

Quá trình chuẩn bị, tổ chức cuộc bầu cử đại biểu Quốc hội khóa XIV, khóa XV và bầu cử đại biểu HĐND các cấp nhiệm kỳ 2016-2021, 2021-2026 trên địa bàn tỉnh được thực hiện dân chủ, khách quan, việc lựa chọn ứng cử viên được cử tri quan tâm hơn; tỷ lệ cử tri đi bỏ phiếu để chọn người có đức, có tài đại diện cho quyền làm chủ của nhân dân ngày càng cao. HĐND các cấp tăng cường tính tranh luận, phản biện trong các kỳ họp, tổ chức truyền hình trực tiếp các kỳ họp thường kỳ tạo thuận lợi cho cử tri và nhân dân theo dõi, giám sát. Chất lượng giám sát của HĐND các cấp được nâng lên, nội dung có trọng tâm, trọng điểm, tập trung vào các vấn đề quan trọng của địa phương và những vấn đề cử tri quan tâm; những ý kiến phản ánh của cử tri được trả lời đúng theo luật định. Đoàn đại biểu Quốc hội tỉnh và HĐND các cấp

đã phối hợp chặt chẽ với Mặt trận Tổ quốc trong việc tổ chức lấy ý kiến rộng rãi các tổ chức thành viên và nhân dân đối với các dự án luật, các chương trình phát triển kinh tế-xã hội, những vấn đề có liên quan mật thiết đến quyền lợi và nghĩa vụ của công dân. Việc xem xét, quyết định các vấn đề quan trọng của địa phương được HĐND các cấp thảo luận kỹ, lắng nghe ý kiến từ các cơ quan nhà nước, các chuyên gia, nhà khoa học, cử tri cũng như người dân địa phương.

Trong các lĩnh vực của đời sống xã hội, chính quyền các cấp thực hiện nghiêm nguyên tắc mọi công dân đều bình đẳng trước pháp luật. Ủy ban nhân dân các cấp đẩy mạnh thực hiện Quy chế dân chủ gắn với cải cách hành chính, thực hiện công khai, minh bạch trong hoạt động quản lý, điều hành; chỉ đạo thực hiện dân chủ trong công tác quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất để thực hiện các dự án đầu tư phát triển kinh tế - xã hội, công tác bồi thường, giải phóng mặt bằng thu hồi đất, tái định cư; tổ chức lấy ý kiến nhân dân về phương án chuyển dịch cơ cấu kinh tế, quyết toán thu chi ngân sách hàng năm, mức thu các loại phí, lệ phí, các chính sách hỗ trợ vay vốn, tiêu chí bình xét hộ nghèo, quản lý sử dụng các loại quỹ, các khoản huy động trong dân... Qua đó đã tạo điều kiện để nhân dân giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, cán bộ công chức. Công tác tiếp dân, giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo; đặc biệt là giải quyết các vụ việc phức tạp, kéo dài, khiếu kiện đông người được các cơ quan nhà nước tiếp tục quan tâm, nâng cao chất lượng. Các cơ quan, đơn vị đã công khai số điện thoại đường dây nóng, bố trí thời gian, địa điểm và công khai lịch tiếp dân; lập hòm thư để tiếp nhận ý kiến của người dân và doanh nghiệp.

Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội các cấp thực hiện vai trò đại diện bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, hội viên và nhân dân, hướng dẫn nhân dân phát huy quyền làm chủ của mình tham gia xây dựng Đảng, chính quyền bằng nhiều hình thức đa dạng, phong phú. Đồng thời, đẩy mạnh các hoạt động giám sát, phản biện xã hội và củng cố, kiện toàn và nâng cao chất lượng hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân, Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng.

Thời gian qua, nhận thức của người dân về vai trò, quyền làm chủ của mình đã có những bước chuyển biến tích cực. Người dân chủ động gửi thư góp ý qua các hòm thư đóng góp ý kiến tại các cơ quan, trụ sở xã, phường, thị trấn; tham gia đánh giá mức độ hài lòng khi giải quyết thủ tục hành chính; đóng góp ý kiến vào quá trình chuẩn bị đại hội cấp ủy các cấp theo nhiệm kỳ, nhất là phần xây dựng nhân sự cấp ủy khóa mới...

Trong các hoạt động có liên quan đến quyền và lợi ích của người dân, chính quyền cơ sở quán triệt phương châm "dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng", xem đó là quy trình thực thi dân chủ ở cơ sở. Thông qua nhiều hình thức, Ủy ban nhân dân các xã, phường, thị trấn tiếp tục triển khai thực hiện việc công khai để nhân dân biết các nội dung quy định tại Điều 5 của Pháp lệnh số 34/2007/PL-UBTVQH11; qua đó, tạo điều kiện phát huy quyền làm chủ của nhân dân. Việc tổ chức cho người dân tham gia bàn bạc, biểu quyết trước khi cấp có thẩm quyền quyết định từng bước đi vào nề nếp; người dân ngày càng tích cực tham gia bàn bạc, đóng góp ý kiến hoặc bàn và quyết định trực tiếp. Chính quyền phối hợp với Mặt trận Tổ quốc cùng cấp tổ chức lấy ý kiến của nhân dân bằng nhiều hình thức như họp tổ nhân dân, thông qua các kỳ họp của HĐND, các buổi tiếp xúc cử tri của đại biểu HĐND các cấp. Ngoài ra, những khoản đóng góp khác của nhân dân ủng hộ với mục đích từ thiện, nhân đạo cũng được Ủy ban nhân dân các xã, phường, thị trấn phối hợp với Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể lấy ý kiến của nhân dân theo nguyên tắc tự nguyện, không áp đặt, phân bổ. Việc bầu Trưởng ấp, khu phố được thực hiện đúng quy định, phát huy dân chủ để người dân trực tiếp lựa chọn người đại diện của mình trong cộng đồng dân cư.

Ủy ban nhân dân xã, phường, thị trấn đã phối hợp với Mặt trận cùng cấp củng cố, kiện toàn và nâng cao chất lượng hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân, Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng. Vai trò của Ban Thanh tra nhân dân, Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng được phát huy trong tham gia giải quyết khiếu nại, tố cáo và hòa giải ở cơ sở, giám sát việc triển khai xây dựng các công trình phúc lợi công cộng theo phân cấp quản lý; kịp thời phát hiện, kiến nghị chính quyền địa phương giải quyết, xử lý những vấn đề phát sinh trong công tác quản lý Nhà nước ở cơ sở. Nhân dân được tạo điều kiện phát huy vai trò giám sát quá trình huy động, sử dụng nguồn lực của đoàn viên, hội viên và nhân dân trong xây dựng nông thôn mới và giám sát, kiểm tra việc thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở. Bên cạnh đó, các tổ tự quản được thành lập ở các địa bàn dân cư cũng là một hình thức được áp dụng để phát huy quyền

làm chủ của nhân dân tham gia quản lý xã hội.

Nhờ thực hiện tốt phương châm "Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng", người dân ngày càng nhận thức được quyền làm chủ của mình, tích cực tham gia các phong trào thi đua ở địa phương, đóng góp ý kiến xây dựng Đảng, chính quyền cơ sở vững mạnh. Chính quyền địa phương đã tạo được sự đồng thuận của người dân, từ đó huy động được nhiều nguồn lực trong nhân dân đóng góp cùng với nguồn ngân sách Nhà nước để xây dựng kết cấu hạ tầng cơ sở, thực hiện các chính sách an sinh xã hội và thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới; từ đó thúc đẩy kinh tế-xã hội địa phương phát triển, chất lượng cuộc sống của người dân được nâng lên.

Tuy nhiên, việc thực hiện quy chế dân chủ trên địa bàn tỉnh còn gặp một số hạn chế, cụ thể:

Quá trình triển khai, cụ thể hóa chủ trương phát huy quyền làm chủ của nhân dân có lúc chưa thường xuyên đôn đốc, hướng dẫn, sơ, tổng kết đánh giá việc thực hiện để kịp thời tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc từ cơ sở nên nhận thức chưa thống nhất hoặc chủ trương thì đúng nhưng thực tế thực hành dân chủ trong xã hội chưa tốt. Một số cấp ủy Đảng, chính quyền chưa thường xuyên lãnh đạo, chỉ đạo tổ chức thực hiện, chưa quan tâm đúng mức công tác kiểm tra, giám sát việc thực hiện dân chủ ở cơ sở. Kết quả thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở chưa đồng đều ở các loại hình cơ sở.

Việc thực hiện dân chủ có nơi còn mang tính hình thức, ý kiến của nhân dân có lúc chưa được quan tâm lắng nghe và giải quyết dứt điểm, tình trạng vi phạm quyền làm chủ của nhân dân có nơi vẫn xảy ra.

Hiệu quả công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cho nhân dân có nơi kết quả chưa cao, do vậy người dân bị hạn chế năng lực làm chủ. Việc tổ chức lấy ý kiến của nhân dân đối với các vấn đề liên quan trực tiếp đến lợi ích của người dân có nơi còn chiếu lệ, tổ chức vào thời gian không phù hợp nên hạn chế sự tham gia của người dân; đối với các vấn đề chung của cộng đồng, người dân còn ít chủ động đóng góp ý kiến, tham gia bàn bạc. Ban Thanh tra nhân dân, Ban giám sát đầu tư cộng đồng ở cơ sở có nơi chưa thực hiện tốt vai trò của mình, hoạt động còn mang tính hình thức.

Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị-xã hội có nơi chưa quan tâm đẩy mạnh công tác tuyên truyền, vận động, hướng dẫn đoàn viên, hội viên và nhân dân thực hiện dân chủ ở cơ sở; chưa phát huy tốt vai trò đại diện bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, hội viên và nhân dân, chưa thực hiện tốt vai trò là cầu nối giữa người dân với chính quyền. Công tác phản biện xã hội và việc phát huy vai trò của nhân dân trong giám sát, góp ý xây dựng Đảng, chính quyền và giám sát việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên còn những hạn chế nhất định, kết quả đạt được chưa đảm bảo yêu cầu đề ra.

Mặt dù các nội dung Quy chế dân chủ được cụ thể hóa bằng các văn bản quy phạm pháp luật, nhưng trong quá trình thực hiện, Ủy ban nhân dân các cấp có lúc, có nơi chậm hướng dẫn, chưa thường xuyên đôn đốc, kiểm tra việc thực hiện. Việc công khai cho người dân biết quy chế theo quy định có nơi chưa thực hiện nghiêm túc, chưa công khai đầy đủ hoặc hình thức chưa phù hợp nên người dân khó nắm bắt thông tin. Việc thực hiện quy trình lấy ý kiến nhân dân trước khi chính quyền quyết định, nhất là các nội dung về quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất, giá cả đền bù đất khi thực hiện quy hoạch, giải tỏa; các chương trình, dự án do Nhà nước, các tổ chức đầu tư, tài trợ trực tiếp cho địa phương... có nơi chưa thực hiện đúng, từ đó hạn chế vai trò làm chủ của dân, làm nảy sinh bức xúc trong nhân dân dẫn đến xảy ra một số vụ việc khiếu kiện vượt cấp, đông người. Việc thực hiện các quy định dân chủ có nơi còn mang tính hình thức, hiệu quả, chất lượng chưa cao. Công tác giải quyết đơn thư phản ánh, khiếu nại, tố cáo của công dân có nơi còn chậm trễ, kéo dài.

Trong thời gian tới, hòa bình, hợp tác phát triển và hội nhập kinh tế quốc tế vẫn là xu thế chung của thế giới; tình hình kinh tế - xã hội của tỉnh sẽ tiếp tục phát triển, đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân ngày càng được cải thiện; dân trí được nâng cao; văn hóa xã hội có bước tiến bộ. Việc thực hiện Quy chế giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội, Quy định Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội và nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền và việc thực hiện các Nghị quyết của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về xây dựng, chỉnh đốn Đảng là những cơ chế tạo điều kiện thuận lợi để nhân dân thực hiện quyền làm chủ của mình. Dưới sự tác động mạnh mẽ của truyền thông, mạng Internet, các vấn đề về phát huy dân

chủ tiếp tục tác động mạnh mẽ tới nhận thức của người dân; từ đó người dân nhận thức rõ hơn vị trí, vai trò của mình, tích cực hơn trong góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền ngày càng trong sạch, vững mạnh.

Tuy nhiên, là tỉnh có tốc độ tăng trưởng kinh tế khá cao, đồng thời là tỉnh có đông người lao động nhập cư; nếu không làm tốt công tác điều tiết an sinh xã hội sẽ dẫn đến sự chênh lệch về trình độ phát triển giữa các vùng, sự phân hóa giàu nghèo giữa các tầng lớp dân cư, tệ nạn xã hộim Các vấn đề về an sinh xã hội như giáo dục, văn hóa, chăm sóc sức khỏe nhân dân ngày càng có xu hướng thương mại hóa sẽ khó đảm bảo công bằng xã hội. Quá trình công nghiệp hóa, đô thị hóa nhanh nảy sinh nhiều vấn đề phức tạp về văn hóa, trật tự an toàn xã hội. Mặt trái của việc phát triển công nghệ thông tin, nhất là công nghệ giải trí, truyền thông, Internet đã khiến một bộ phận nhân dân có lối sống biệt lập, ít quan tâm đến cộng đồng. Đồng thời, nếu không thực hiện tốt việc định hướng thông tin, dễ dẫn đến nhận thức lệch lạc về vấn đề nhân quyền, tự do dân chủ. Bên cạnh đó, là địa bàn có đông đồng bào là tín đồ các tôn giáo và tập trung nhiều thành phần dân tộc nên các thế lực thù địch vẫn tiếp tục thực hiện âm mưu "diễn biến hòa bình", bạo loạn lật đổ chế độ, lợi dụng các vấn đề tôn giáo, dân tộc, dân chủ, nhân quyền để kích động, lôi kéo quần chúng nhân dân, nhất là trong công nhân lao động, sinh viên, học sinh, vùng đồng bào dân tộc thiểu số, đồng bào có đạo... Đây sẽ tiếp tục là những yếu tố tác động lớn đến việc phát huy quyền làm chủ của nhân dân và việc thực hiện cơ chế "Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ" và thực hiện phương châm "Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng" trong thời gian tới.

Để phát huy hiệu quả quyền làm chủ của nhân dân, thời gian tới, Đảng bộ, chính quyền tỉnh Đồng Nai cần áp dụng một số giải pháp, cụ thể:

Một là, tiếp tục phát huy dân chủ trong Đảng; không ngừng đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng, bảo đảm hoạt động của Đảng phù hợp với Hiến pháp và pháp luật. Phát huy vai trò, trách nhiệm của người đứng đầu cấp ủy, chính quyền trong gương mẫu thực hiện dân chủ ở cơ sở.

Hai là, tiếp tục kiến nghị Trung ương hoàn thiện hệ thống pháp luật ổn định, bảo đảm quyền con người, quyền tự do, dân chủ của nhân dân; sớm ban hành Luật thực hiện dân chủ ở cơ sở nhằm tạo hành lang pháp lý để đảm bảo tính thực thi dân chủ của người dân và đảm bảo công bằng, dân chủ trong xã hội. Cần xây dựng cơ chế pháp lý để thực hiện hóa nội dung mới được bổ sung tại Đại hội lần thứ XIII của Đảng "Dân giám sát, dân thụ hưởng".

Ba là, nâng cao chất lượng công tác tuyên truyền, phổ biến chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về dân chủ. Quan tâm công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ về ý thức, trách nhiệm, phong cách, năng lực tổ chức, thực hiện dân chủ ở cơ sở. Nâng cao chất lượng hoạt động Ban chỉ đạo thực hiện quy chế dân chủ các cấp; tăng cường công tác kiểm tra, giám sát việc thực hiện quy chế dân chủ ở các loại hình cơ sở; kịp thời phát hiện, ngăn chặn và xử lý nghiêm đối với những trường hợp vi phạm quyền làm chủ của nhân dân. Tiếp tục mở rộng và nâng cao chất lượng công tác tiếp dân, đối thoại giữa người đứng đầu với nhân dân, giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo.

Bốn là, nâng cao chất lượng hoạt động của HĐND và chất lượng đại biểu HĐND các cấp; nâng cao chất lượng các cuộc tiếp xúc cử tri, hiệu quả giải quyết ý kiến kiến nghị cử tri của các đại biểu Quốc hội, HĐND. Thực hiện các quy trình bầu cử đại biểu Quốc hội, HĐND đảm bảo yêu cầu quy định, đảm bảo yêu cầu tiêu chuẩn đại biểu dân cử.

Năm là, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội tăng cường công tác nắm tình hình tư tưởng và tâm tư nguyện vọng của nhân dân; thực hiện tốt vai trò là người đại diện, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, hội viên. Tiếp tục đổi mới nội dung, phương thức hoạt động, quan tâm củng cố tổ chức, nâng cao chất lượng hoạt động của các tổ chức đoàn thể ở cơ sở. Nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác giám sát, phản biện xã hội, tham gia góp ý xây dựng Đảng, chính quyền của người dân. Thường xuyên củng cố, kiện toàn, phát huy có hiệu quả hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân, Ban giám sát đầu tư cộng đồng và nâng cao hiệu quả hoạt động của các tổ chức tự quản ở cơ sở.

Sáu là, nâng cao nhận thức làm chủ, vai trò làm chủ, ý thức dân chủ, trình độ và năng lực làm chủ của mỗi người dân nhằm góp phần thúc đẩy quá trình dân chủ hóa xã hội./.